

KURSANTLAR MA'NAVYIY-AXLOQIY KAMOLOTIDA GLOBALLASHUV VA AXBOROT MAKONINING TUTGAN O'RNI

Mullajonov Islomjon Yuldashevich

Chirchiq oliy tank qo'mondonlik muhandislik bilim yurti

Gumanitar fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bugungi kundagi globallashuv va axborot makonining inson hayotining ajralbas bo'lagiga aylanib borayotganligi, shuningdek, bugungi kunda oliy harbiy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan kursantlar ma'naviy ongi hamda yoshlar tarbiyasiga ta'siri haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: *Axloq, tarbiya, ma'naviyat, globallashuv, axborot xavfsizligi, kiberxavfsizlik, ezgulik va yovuzlik, axborotlashgan jamiyat.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье описывается тот факт, что сегодняшняя глобализация и информационное пространство становятся неотъемлемой частью жизни человека, а также влияние на духовное сознание курсантов, обучающихся в высших военных учебных заведениях, и на образование молодежи.

Ключевые слова: *Этика, образование, духовность, глобализация, информационная безопасность, кибербезопасность, добро и зло, информационное общество.*

ABSTRACT

This article describes the fact that today's globalization and information space are becoming an integral part of human life, as well as the impact on the spiritual consciousness of cadets studying in higher military educational institutions and on the education of young people.

Key words: *Ethics, education, spirituality, globalization, information security, cybersecurity, good and evil, information society.*

KIRISH

Bugungi kunda yoshlar tarbiyasi, ularning ma'naviy kamoloti masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Binobarin, mamlakatimizda yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularni bilim olish, kasb-hunarga yo'naltirish, ma'naviy-axloqiy fazilatlarini yuksaltirishga ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda.

Juda tez sur'atlar bilan o'zgarib borayotgan, turli qarama-qarshiliklarga boy bo'lgan asrimizni mutaxassislar ommaviy axborot asri yoki globallashuv asri deb atashadi.

Mamlakatimizda axborotlashtirish sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirish, telekommunikatsiya, axborotlashtirish va kiberxavfsizlik sohasida boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Biroq internet olamida axborot xurujlarining oldini olish va to'liq xavfsizlikni ta'minlash imkoniyati cheklangan. Shuningdek, globallashuv jarayoni global miqyosda insoniyat hayotiga jadal kirib borayotganini inobatga oladigan bo'lsak, bugungi kunda har qanday davlatning taraqqiyoti va farovonligi nafaqat uning atrofidagi davlatlar, balki jahon mamlakatlari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Mamlakatni bu jarayondan chetlashtirish ijobiy natija bermasligi kundek ayon.

Bu jarayondan chetda qolish va unga butunlay taslim bo'lish xavfli. Binobarin, globallashuv jarayonidan unumli foydalanish uchun oliy harbiy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan kursantlar va navqiron avlod kuchli intellekt va immunitetga ega bo'lishi zarur. Rivojlanishning har qanday mahsuloti ham yaxshilik, ham yomonlik uchun ishlatilishi mumkin.

Albatta, bu ko'proq millatning, undan foydalanayotgan xalqning aql-zakovati va immunitetiga bog'liq. Shunday ekan, globallashuv jarayonidan manfaatli foydalanish uchun aholi, ayniqsa, yoshlarning mafkuraviy immunitetini kuchaytirish zarur. Global jarayonlarning o'tkir burchaklaridan biri mafkuraviy ta'sirdir.

Darhaqiqat, globallashuv ta'sirida dunyoning barcha hududlarida jadallik bilan axborot jamiyati vujudga kelmoqda. Demak, axborot olamida davlat chegaralari tushunchasi yo'qolib bormoqda. Global kompyuter tarmog'i davlat boshqaruvini tubdan o'zgartirmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Globallashuv jarayonida kishilarni, ayniqsa, yoshlarni turli xil ko'rinishdagi mafkuraviy xurujlar ta'siridan asrashda bir qator quyidagi jihatlarga alohida e'tibor qaratish zarur. Jumladan, mafkuraviy tahdidlarga qarshi doimo sergak, ogoh va hushyor bo'lib yashash, yoshlar o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib etish, ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini shakllantirish, yoshlar ongida vatanparvarlik, insonparvarlik, mehr-oqibat, el-yurt sha'nini ardoqlash kabi ulug'vor fazilatlarni kamol toptirishda oila, mahalla, ta'lim muassasasi hamkorligi asosida ish tashkil etish lozim[1].

E'tibor qiladigan bo'lsak, O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligining axborot va ommaviy kommunikatsiyalar sohasidagi faoliyati yanada takomillashtirilmoqda. Xususan:

O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi Matbuot xizmati, Qurolli Kuchlar Media markazi va "Vatanparvar" birlashgan tahririyati negizida Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti;

harbiy okrug qo'mondonliklari va unga tenglashtirilgan birlashmalarda matbuot xizmatlari tashkil etilgan.

Belgilab qo'yilishicha, Axborot departamenti O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi markaziy apparatining bosh boshqarmasi maqomiga tenglashtirilgan mustaqil tarkibiy bo'linma hisoblanadi.

Geografik joylashuvidan qat'i nazar, har xil ma'lumotlar kundalik hayotimizga Internet orqali kirib boradi. Shu sababli, mavjud ma'lumotlarga ruxsatsiz kirishdan, undan foydalanish va o'zgartirishdan, shuningdek yo'qotishdan himoya qilish dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Bugungi kunda axborot urushi, aniqrog'i, gibrud urushning kamida 60 foizi birinchi navbatda internet orqali olib borilmoqda va tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda.

Shunday qilib, avvalo, axborot tushunchasining o'ziga aniqlik kiritamiz. Tor ma'noda "Ma'lumot - taqdim etish shaklidan qat'i nazar, odamlar, narsalar, faktlar, hodisalar va jarayonlar to'g'risidagi ma'lumotlardir". Axborot maydoni – axborot resurslari, tashkiliy tizimlar (axborotni saqlash, qayta ishlash, uzatish va tarqatish institutlari) va axborot tashuvchilarning integratsiyasi, bunda shaxs, davlat va jamiyat faol ishtirok etadi. Keng miqyosda bu g'oya axborot jamiyati tushunchasi bilan ham uzviy bog'liqdir. Turli axborotlarni erkin qabul qiladigan, uni oson o'zlashtirgan va erkin ommaviy axborot vositalariga ega bo'lgan jamiyat axborot jamiyati tushunchasini ifodalaydi. Ma'lumot, boshqa turdagi mahsulotlardan farqli o'laroq, bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega:

1. Axborot zahiralari mutlaqo bitmas-tuganmasdir. Jamiyatning rivojlanishi va axborotga bo'lgan talabining ortib borishi uni kamaytirmaydi, aksincha o'stiradi.

2. Axborotdan foydalanishning imkoniyati yo'qolmaydi, balki saqlanadi.

3. Axborotni zamonaviy kommunikatsiya vositalari orqali bir zumda istalgan joyga yetkazish mumkin. Ahamiyatlisi, bu jarayon ko'p vaqt yoki muayyan mexanizm talab etmaydi.

4. Axborot mazmuni vaqt o'tishi bilan eskirmaydi, tarixiy fakt bo'lib qolaveradi.

5. Axborot zahiralari mustaqil emas, faqat boshqa zahiralalar bilan birlashgan holda haraktlanuvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Axborotning bunday tasnifini taqdim etish axborot xavfsizligi tushunchasini shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini doirasida asoslash imkonini beradi. Endi to‘g‘ridan-to‘g‘ri xavfsizlik tushunchasi haqida gapiraylik. Xavfsizlik - barcha himoyalangan obyektlarning tashqi va ichki tahdidlardan xoli optimal holati. “Xavfsizlik ta‘minlash nuqtai nazaridan milliy, mintaqaviy va xalqaro bo‘lishi mumkin”.

Milliy xavfsizlik – bu muayyan davlatning milliy qadriyatlarini, manfaatlarini, turmush tarzi va suveren rivojlanishiga real tashqi yoki ichki tahdidlar mavjud bo‘lmagan yoki bartaraf etilgan davlat. Mintaqaviy xavfsizlik deganda mintaqaviy davlatlari va xalqlari uchun urush yoki boshqa tahdidlar mavjud bo‘lmagan barqaror vaziyat tushuniladi. Global yoki xalqaro xavfsizlik – bu xalqaro munosabatlar jarayonida turli nizolar, nizolar va boshqa tahdidlarning oldi olinadigan holat.

Xavfsizlik sohasiga ko‘ra, xavfsizlik harbiy, siyosiy, iqtisodiy, ekologik, gumanitar va axborotga bo‘linadi. Bundan tashqari, xavfsizlik shaxsga, jamiyatga va davlatga tegishli bo‘lishi mumkin.

Ma‘lumki, yangi asrda jamiyat oldida turgan dolzarb masalalardan biri axborotlashtirish dasturini amalga oshirish va ilg‘or axborot texnologiyalarini joriy etishdir. Jahon axborot integratsiyasiga qo‘shilishning asosiy vazifalaridan biri jamiyatning axborot resurslarini zaxirasini ko‘paytirish va ulardan inson faoliyatida foydalanish sifatini oshirishdan iborat. Jahon axborot resurslarining geometrik o‘sishi, ilg‘or axborot tizimlari va texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan bog‘liq holda, zamonaviy axborot jamiyatida global tarmoqlarning ulkan afzalliklaridan foydalangan holda, ulardagi axborot resurslarini himoya qilishning aniq muammolarini hal qilish kerak.

Bugungi kunda har qanday axborot yashin tezligida dunyoning turli chekkalariga yetib borishi, millionlab odamlar undan bir zumda xabar topishi oddiy hol bo‘lib qolgan. Bunday odatiylikning qulayliklari bilan bir qatorda salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin bo‘lgan xavfli tomonlari ham bor. Chunki sir emaski ba‘zan beozorgina bo‘lib tuyulgan musiqa, oddiygina multfilm yoki reklama lavhasi orqali ham ma‘lum bir mafkuraviy maqsadlar va intilishlar ifodalanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev global sharoitida ma‘naviyatga qarshi turli xurujlar haqida gapirar ekan: “Bugungi kunda yon-atrofimizda diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, “ommaviy madaniyat” turli balo-qazolarning xavfi tobora kuchayib borayotganini hisobga oladigan bo‘lsak, bu so‘zlarning chuqur ma‘nosi va ahamiyati yanada yaqqol ayon bo‘ladi”[1], deb alohida ta‘kidlab o‘tgan edi.

Bugungi kunda yer yuzida yetti milliarddan ortiq odam yashaydi va ularga ko'proq ma'lumot yetkazilmoqda. Ulardan qaysi biri xolis va qaysi biri kimning manfaatlariga xizmat qiladi? Bu savollarga har bir fuqaro uchun har bir ma'lumot bilan javob berish yoki minimal darajada javob berish mumkin emas. Muammoning yana bir jihati shundaki, jamiyatning mutlaq ko'pchiligi manfaatlarini himoya qilib bo'lmaydi. Binobarin, har bir davra, har bir ijtimoiy guruh, har bir shaxs turli manfaatlariga ega bo'lib, bu xilma-xillikda ma'lum manfaatlar to'qnash kelishi tabiiy. Shuning uchun, barcha manfaatlar himoyalanganligi haqida emas, balki ushbu manfaatlar optimal darajada muvozanatlangan vaziyat haqida gapirish yaxshiroqdir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, axborot xavfsizligi deganda shaxs, jamiyat va davlat manfaatlari muvozanati bilan belgilanadigan axborot sohasidagi milliy manfaatlarni himoya qilish tushuniladi. Ya'ni, axborot xavfsizligi - bu fuqarolar, tashkilotlar va davlat manfaatlarini ko'zlab jamiyatda axborot muhitini shakllantirish, foydalanish va rivojlantirishni ta'minlaydigan xavfsizlik holati.

Axborot xavfsizligi muammosi davlat va jamiyat faoliyatining barcha sohalarini – iqtisodiyot, siyosat, ilm-fan, madaniyat, milliy va xalqaro xavfsizlik yuqori sifatli axborot almashinuvi, axborot va telekommunikatsiya tizimlari, texnologiyalari va boshqa sohalar bo'ysunishiga asoslanadi. asboblar. Bu holat shaxs, jamiyat va davlatning huquq va manfaatlarini ta'minlash, axborot xavfsizligiga tahdidlarning oldini olish va bartaraf etish bo'yicha himoya mexanizmlari majmuasini ishlab chiqish va amalga oshirish bilan bog'liq. Bular tahdidlarning oldini olish va bartaraf etishni ta'minlovchi tashkiliy, texnik, dasturiy, ijtimoiy, huquqiy mexanizmlar bo'lishi mumkin.

Bugun dunyo siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy qadriyatlar sohasida globallashuv tomon yuz burayotgan bir paytda har bir davlat o'zining milliy manfaatlarini ta'minlashga, o'z negizlaridan uzoqlashib ketmaslik va jahon sahnidagi boshqa qudratli ob'ektlar ta'siriga tushib qolmaslikka intilmoqda. Chunki globallashuvning ilmiy-texnik taraqqiyot bilan birga kechayotgani, ham davlat darajasida, ham shaxs darajasida tashqi dunyo bilan aloqalarning kengayib borishi mamlakatning axborot infratuzilmasiga nisbatan regional va global tahdidlarning ortib borishiga sabab bo'lmoqda. Axborot texnologiyalarining jadal sur'atlar bilan rivojlanishi, ijtimoiy jarayonning globallashuvi, informatsion telekommunikatsiyalar sohasida inqilobiy o'zgarishlarning amalga oshishi insoniyat jamiyatida qator muammolarni keltirib chiqardi. Jumladan, kompyuter tizimlarining yaratilishi va axborot tarmoqlarining paydo bo'lishi axborot tizimlari va tarmoqlarining xavfsizligi muammosini yuzaga keltirdi.

Axborot xavfsizligining mohiyati – himoya ob’ektlarining optimal holati, uning xatar manbalari va xususiyatlari aniqlanganligi bilan belgilanadi. Shu bilan birga xavfsizlikni ta’minlash yo‘llari va usullari masalasiga aniqlik kiritilishi talab etiladi. Undan keyin bu boradagi chora-tadbirlarni yo‘lga qo‘yishning tashkiliy va tarkibiy jihatlari tahlil qilinishi kerak. Axborot xavfsizligi muammolarining yechimi uchun foydalaniladigan tashkiliy choratadbirlar va tartiblar axborot tizimlarini yo‘naltirishda va loyihalarning barcha bosqichlarida hal qilinadi. Ular orasida eng muhimi – himoyalananayotgan axborot tizimi joylashgan ob’ektni qo‘riqlashdir. Shundan kelib chiqqan holda avvalo axborot xavfsizligi sohasidagi himoyaga muhtoj asosiy ob’ektlarni belgilab olsak. Bu borada birinchi o‘rinda turadigan kategoriya shubhasiz, ijtimoiy ongdir. Chunki ijtimoiy ong doimiy ravishda mahalliy va xorijiy ommaviy axborot vositalari hamda turli axborot manbalari ta’sirida bo‘lishi bilan xususiyatli. Bundan tashqari omma birgina elektorat sifatida namoyon bo‘lish bilan cheklanmaydi. Ya’ni ijtimoiy ongga hokimiyat uchun kurash olib borayotgan doiralardan tashqari ham ko‘plab ta’sir o‘tkazishni istovchi kuchlar mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o‘rnida shuni aytishim mumkinki, mamlakatning barqaror rivojlanishi, jamiyatni bunyodkorlik yo‘lida birlashtirish, xalq ishonchi va xotirjamligini saqlashda axborot sohasidagi xavfsizlikni ta’minlash muhim ahamiyatga ega. Masalaning yana bir muhim tomoni shundaki, har qanday rivojlanayotgan mamlakatda islohotlarning samarasi, taraqqiyot natijalarining qay darajada ko‘zga tashlanishi ham ko‘p jihatdan ushbu yurtda shakllangan mafkura va aholi tomonidan hukumatning faol qo‘llab-quvvatlanishi bilan bog‘liq. Demak, bu jarayon ham jamiyatdagi axborot tizimlarining optimal darajada faoliyat yuritishini talab etadi.

REFERENCES:

1. Shodmonov B.I. O‘zbekistonda ilmiy salohiyatli yoshlarning ma’naviy-axloqiy madaniyatini yuksaltirish omillari. Islom tafakkuri, 2020. – 42 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohotlarni chuqurlashtirish, ma’naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish – barcha ishlarimizning mezon va maqsaddidir. T. 15. –T: O‘zbekiston. 2017. – 320 b.
3. Karimov I.A. O‘zbekiston XX1 asr bo‘lag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. Toshkent, “O‘zbekiston”. 1997.
4. Axborot xavfsizligi: yechim va muammolar. Ma’ruzalar to‘plami. Toshkent, “Iste’dod”. 2004.
5. Галатенко В. А. Основы информационной безопасности. Internet – университет информационных технологий. Москва. 2003. www.intuit.ru